

# De Brandtoren: een uniek Esbeeks monument uit 1905

door Jan van Helvoirt

Helaas zijn veel waardevolle en voor Esbeek kenmerkende gebouwen door sloop verdwenen. Boerderijen bij de Mostaard en vooral boerderij De Laat hadden gespaard en gerestaureerd moeten worden. Mogelijke monumenten waren 'd'n Ouwe Jan', boterfabriek Unitas, het oude schoolhuis en de voormalige lagere school. Ook het 'oude pakhuis' had een fraaie woonbestemming kunnen krijgen. Enige jaren geleden werd de pastorie Rijksmonument en onlangs werd 'Boerderij Hendrixen' aan de korte lijst toegevoegd. Maar op 2 november 1990 is de bekende 'Houtvesterswoning met Brandtoren' ook Rijksmonument geworden.

In mei 1991 begon aannemer Goutsmits uit Lage Mierde aan de herstelwerkzaamheden. Het verweerde zink en lood werd vervangen. Ook werd het timmer- en metselwerk grondig aangepakt. Ten slotte kreeg de markante toren een degelijke verfbeurt. Op 17 december 1991 heropende rentmeester Medenbach, terwijl Werkgroep Heemkunde Esbeek in de 'goei kamer' een tentoonstelling over de ontginning had ingericht, het karakteristieke gebouw.

De Brandtoren werd ontworpen in 1905. De opdracht werd gegund aan de architecten A. J. Kropholler en J. F. Staal. In 1910 kon men zowel de houtvesterswoning als de toren in gebruik nemen. De toenmalige rentmeester, Cornelis Sissingh genaamd, verhuisde ook van het pand op de hoek van de Prins Hendriklaan naar het nieuwe kantoor. De rentmeesters die daarna het pand bewoonden waren de heren Wormgoor en Aarden. De latere rentmeesters Van Leeuwen, Medenbach, Wolters en Breviers woonden voortaan ergens anders. De oorspronkelijke functie van de toren is reeds lang verloren gegaan. In het prille begin van de ontginning moest goed gelet worden op mogelijke branden. Door de week waren er voldoende arbeiders bezig op het landgoed. Maar in het weekend werd om de twee uur een nieuw ploegje van arbeiders naar boven gestuurd om de wacht te houden. Grote branden zijn er misschien wel dankzij deze toren nooit geweest op De Utrecht.

In 1988 adviseerde de Monumentenraad, die had toen nog invloed, om het unieke gebouw op de monumentenlijst te plaatsen. Men gaf de volgende omschrijving van het sterk verweerde pand: "... een op rechthoekige plattegrond gesitueerde woning van twee bouwlagen met topgevels, gedekt door een zadeldak, alsmede een ingebouwde uitzichttoren op vierkante grondslag van zeven bouwlagen onder een sterk overkragend dak, waarop een klokvormige spits ...". De muren van de woning en gedeelten van de toren zijn in baksteen uitgevoerd, verlevendigd door hardsteen en siermetselwerk. De toren is in hout opgetimmerd en met zink bekleed. De dakbedekking van de woning bestaat uit rode pannen met een rand van blauwe pannen langs de nok. De vensteropeningen in de woning hebben glas-in-lood bovenlichten en de vensters bezitten luiken. Kortom: *De houtvesterswoning met brandtoren is zowel architectuurhistorisch als cultuurhistorisch van belang vanwege zeldzaamheid en wijze van uitvoering en als zodanig van oudheidkundige waarde.* Tussen dit monument en de reeds genoemde woning aan de 'Prins' ligt nog grotendeels een authentiek zandpad. Maar let er nog iemand op zandpaden en ... op *het Stichterslaantje*?



De opzichter poseerde in 1910 bij de bouwkeet bij de Brandtoren op De Utrecht